

Karl Marx'ın Doktora Tezi Üzerine Notlar

Komünizm biliminin kurucusu ve insanlık tarihinin gördüğü en parlak zihinlerden biri olan Karl Marx'ın, bilimsel sosyalizm literatüründe üzerinde pek fazla durulmayan önemli ve ilk dönem eserlerinden birisi bu yazının temasını oluşturmaktadır. Bahsedilen eser Marx'ın doktora tezi olan "Demokritos ile Epiküros'un Doğa Felsefeleri Arasındaki Fark" (Differenz der Demokritischen und Epikureischen Naturphilosophie) isimli çalışmasıdır. 1841 yılında Karl Heinrich Marx (Felsefe Doktoru) ünvanı ile Jena Üniversitesi'nde jüri tarafından onaylanan bu çalışma, ilk kez 1902 yılında Stuttgart'ta Marx ve Engels'in "Aus Dem Literarischen Nachlass" isimli eseri içinde basılmış ve geniş çevrelerin de erişimine sunulmuştur.

Marx'ın bir babadan farksız olarak gördüğü ve kendisine olan sevgisini önsözde güçlü bir şekilde vurguladığı Trier'deki Ludwig Von Westphalen'e (hükümette yetkili liberal bir Prusyalı aristokrat olan Johann Ludwig von Westphalen, yalnızca Karl Marx'ın kayınpederi değil, aynı zamanda kendisi üzerinde önemli etkisi bulunan bir akıl hocası ve arkadaşıdır) atfedilen bu doktora çalışması, esasen 1838-39 döneminden itibaren yazarının yoğun olarak ilgilendiği Antik Çağ felsefesi ve özellikle de Antik Yunan felsefesinde atomcu öğretinin öne çıkan iki büyük temsilcisi Demokritos ve Epiküros üzerine sistematik çalışmalarının bir ürünüdür.

Girişte de belirttiğimiz gibi Marx'ın bu çalışması özellikle de kendini Marksist olarak tanımlayan çevrelerde yazarın diğer eserleri göz önüne alındığında pek fazla öne çıkmamaktadır. Bu durumun birkaç sebebi olduğu düşünülebilir.

Öncelikle bu çalışma, üzerinde çeşitli kurumsal belirlenimlerin bulunduğu, gerek format açıdan gerekse içeriği belirleyen referanslar açısından bu kurumsal belirlenimlerin

ister istemez gölgesinde olan, hatları belirli bir disipline içkin olarak çizilmiş akademik temelli bir doktora çalışmasıdır. Ele almış olduğu araştırma nesnesi ise genelde felsefe alanının -ve yer yer popüler bilim, edebiyat alanlarının- haricinde pek de günlük siyaset ile bağdaştırılamayan bir meseledir. Çalışmanın temeli, MÖ 460-370 yılları arasında yaşamış olan Abderalı Demokritos'un atom öğretisi ile, diğeri MÖ 341-270 yılları arasında kendi ekolünü kuran Sisamlı Epiküros'un atomculuğu arasındaki benzerliklerin ve ayrımların serimlenmesidir.

Bu esere yönelik belirli bir ilgisizliğin bir diğer nedeni ise, Karl Marx gibi insanlık tarihine yepyeni bir bilimi ve yöntem ve yaklaşımı kazandırmış bir düşünce insanının bilime esas katkısının aslında bu ilk dönem doktora çalışması ile sınırlı kalmamış olmasıdır. Hatta, Marx kısa sürede mücadele arkadaşı Friedrich Engels ile birlikte çok hızlı, sistemli ve derinlikli bir çalışma ile felsefedeki belli bir konunun ele alınması dar ölçeğinden çıkarak, genel olarak bütün bir felsefenin neliği ve tüm bir felsefe tarihinde öne çıkan konumlanmaların temelleri de dahil olmak üzere insan düşüncesinin ve insan topluluklarının gelişim ve örgütlenme meselesine yönelmiş, çok daha radikal bir şeyi gerçekleştirmiş, tüm insanlığın baskı ve sömürden gerçek kurtuluşunu hedefleyen komünist bir dünyaya gidişatın bilimsel temellerini ve bunun yöntemini ısrarlı bir şekilde sürdürdükleri sistemli bilimsel çalışmalar ve rakipleriyle büyük mücadeleler içinde geliştirerek insanlığa sunmuşlardır. Bu açıdan bakıldığında, Marx'ın bu yeni olarak geliştirdiği komünizm bilimini ve onun yöntemini doğru şekilde anlayabilmek takipçileri açısından çok daha yakıcı bir ihtiyaç olarak görülmüştür, ki bu da oldukça doğaldır.

Daha da ötesinde, Marx'ın insanlığa büyük katkısını ve eserini doğru yorumlayabilme meselesi zaman içinde başlı başına bir mücadele alanı haline gelmiştir. Bu mücadele Marx'ın düşünce biçiminin gelişimine, hatta ilk dönemlerinden itibaren

üzerindeki belirleyici dinamiklere, referanslarına, nerelerden beslendiğine, nerelerde ne şekilde kopuşlar gerçekleştirdiğine geri dönmeyi gerektirmiştir. Marx'ın devinim halindeki düşüncesinin gittikçe daha da tutarlı ve objektif realiteye tekabül eden ve onu çelişkili bütünlüğü içinde en doğru şekilde analiz etme ve değiştirme bilinci ile bunun nasıl evrildiğini doğru şekilde ele alabilmek açısından da elbette bir kez daha bilimsel bir yöntem ve yaklaşıma ihtiyaç bulunmaktadır. Marx'ın düşünce sistematığının gelişimini yalnızca basit bir ilerleme olarak görmemek gerekiyor. Marx devamlı olarak kendi yöntem ve yaklaşımındaki idealist anlayışlardan ve konseptlerden kopuş halindedir. Böylece hareket halindeki maddeyi analiz etmesi de gittikçe daha da materyalist bir temelde derinleşmiştir. Anımsanacağı üzere, Mao Zedong bir keresinde söylediği "Genç Marx acaba hiç Marx okumuş muydu?" sözü ile bu önemli hakikatin altını çizmiştir.

Bu yöntem ve yaklaşımın eksikliğinde -maddenin hareketinden muaf bir yönelimle- Marx'tan ve eserlerinden yeri geldiğinde kolaylıkla salt bir idealist, bir eklektisist, bir metafizikçi, bir romantik, tutarsız bir spekülasyoncu ve hatta radikal söylemleri olan bir reformist dahi çıkarmak mümkündür. Özellikle de Marx'ın ilk dönemi olarak bilinen ve Hegel felsefesinin yoğun etkisi altında bulunduğu 1839-1845 yılları arasındaki eserlerine hatalı bir yöntemle yaklaşılsa, bu eserlerin ne bağlamı doğru şekilde anlaşılabilir, ne de henüz bir "Marksist olmayan" Marx'ın müdahalelerinin ve yoğunlaşmalarının doğrultusu yerli yerine oturtulabilir.

Marx'ın düşünce serüvenin kırılma noktaları ve genel evrimi başlı başına bir araştırma konusudur. Ve sözü hiç uzatmadan açık bir şekilde belirtmek gerekirse, bu alanda komünizmin yeni sentezinin mimarı Bob Avakian'ın akademik çevrelerde ve kendini Marsist olarak tanımlayan pek çok çevrede yaygın şekilde egemen olan eklektik karakterdeki "Marx okumalarının" ve hatalı epistemolojilerin tam karşısında çok önemli analizleri mevcuttur. Avakian'ın geliştirmiş olduğu *Yeni*

Komünizm, Marx'ın insanlığa komünist bir dünya doğrultusunda büyük hizmeti ile birlikte, bizzat Marx'ın kendisinin de tabi olduğu ve sonrasındaki takipçilerinde de kendini çeşitli biçimlerde var etmeye devam eden tali nitelikteki hatalı nosyonların, soyutlamaların ve sonraki süreçlerde yer yer oldukça trajik problemlere de neden olan uygulamaların neler olduğunu göstermekte, karşılaşılan ve bundan sonra karşılaşılması muhtemel çelişkilerin neler olduğunu somut bir şekilde adını koymakta, ayrıca bunların ne şekilde aşılabileceğini de halk kitlelerinin önüne getirmektedir.* Bu noktada özetlemek gerekirse, Marksist olmayan Marx'a dönebilmek için de öncelikle iyi bir Marksist olmak gerekmektedir.

Erken Dönemde Kendini Gösteren Parlak Bir Analiz Tarzı

Marx'ın doktora tezini günümüz akademisinin tez yazım kriterleriyle ve üretilen ortalama doktora tezlerini göz önüne alarak değerlendiren bir kişi, önündeki çalışmayı hacimsel açıdan sınırlı, kullanılan dil açısından da biraz öznel olarak kolaylıkla değerlendirebilir. Eklerle birlikte aslında 70 küsür sayfalık niceliksel açıdan küçük denilebilecek bir çalışmadır ortada olan. Üstelik verilen atıf ve referanslar dikkate alınacak olursa Marx'ın yüzlerce kaynaktan yararlanmadığı da görülecektir. Ancak bu biçimsel unsurları bir kenara bırakacak olursak, yazarının meseleyi niçin ele aldığını gösterme şekli, tezini sade fakat dikkatli bir şekilde kategorize edip bölümleri oluşturma yaklaşımı, ayrıca yaptığı düzeltmeler ve eklere aldığı notlar ve elbette sayıca az olsa da -bunda şüphesiz dönemdeki basılı çalışmaların durumunun da etkisi vardır- meseleye yönelik kritik önemdeki kaynaklara olan hakimiyeti dikkat çeken disiplinli ve yoğun bir çalışma tarzının ürünleri olarak kendini hemen belli etmektedir. Önceden de belirttiğimiz gibi, Marx bu meseleye dair yaklaşık 3 yıllık derin bir okuma ve inceleme sürecinden geçmiştir. Tezde yararlandığı ve sık sık başvurduğu referans kitaplar arasında Laerteli Diogenes'in "Ünlü Filozofların

Yaşamları ve Öğretileri", Seneca'nın "Doğa Sorunları", Cicero'nun "Tanrıların Doğası Üzerine" ve yine "En Yüksek İyilikler ve Kötülükler Üzerine", Plutarkhos'un "Kolotes'e Yanıt"ı, Ritter'in "Antik Felsefe Tarihi", Aristoteles'in "Metafizik", "Fizik", "Ruh Üzerine" gibi temel eserleri, Eusebios'un "İncil'e Hazırlanış"ı, Stobaeus'un "Fiziksel Seçmeler"i, Lucretius'un "Şeylerin Doğası Üzerine" çalışması, Sextos Empeirikos'un "Öğretmenlere Karşı" çalışması, ve özellikle etkisi altında bulunduğu materyalist düşünür Ludwig Andreas Feuerbach'ın "Yeni Felsefenin Tarihi" çalışması, ayrıca dönemin öne çıkan eleştirel felsefe ve Alman idealizminin temsilcileri büyük düşünce insanlarından Kant, Leibniz, Schelling ve Hegel okumaları da yer almaktadır.

Marx'ın tezinde kovaladığı esas mesele, Antik Çağ'ın bu öne çıkan iki büyük atomcu ekolünün üzerindeki sis perdesini kaldırabilmek ve bunları yerli yerine oturtabilmektir. Keza tezi boyunca yer verdiği üzere, bu atomculara ait öne çıkan görüşler kendilerinden sonra yaşamış bir kısmı birbirini destekleyen, daha doğru temellendirilmiş ve tutarlı, bir kısmı ise salt spekülatif çeşitli görüşlerin üst üste yığılmasından oluşmaktadır. Bu yığını doğru şekilde ayrıştırarak işe başlayan Marx, aynı zamanda iki büyük üst başlık açarak ayırım meselesinde neyin öne çıktığını tezinde belirler.

Tezin ilk bölümünü Demokritos ve Epiküros'un doğa felsefelerindeki "genel fark" oluşturur. Bu bölümde her iki atomcunun fiziğindeki bağıntı yargıları, özdeşlik meselesi ve ilke yönünden genel farklar ortaya konulur. Marx sonra bir adım daha ileri gider ve ikinci bölümü, yani tezin özünü oluşturacak iki atomcunun doğa felsefelerinin "ayrıntılı olarak" farkına yönelir. Bu ayrıntılı fark bölümünde atomun sapması, nitelikleri, bölünmez ilkeler ve öğeler meselesi (atomoi arkhai ve atoma stoikheia), zaman ve meteorlar meselesi yer alır. Böylece aradaki farkın derinliklerine ve kapsamına daha yoğun mercek tutulur. Tezde bir de ek bölümü yer almaktadır. Bu ek Epiküros'un teolojisine karşı

Plutarkhos'un polemiğini içerir. Marx bu polemiği eleştirir. İnsanın tanrıyla bağıntısı, korku ve aşkın varlık, tapınç ve birey, kayra ve yozlaşmış tanrı gibi alt başlıklar Marx'ın din meselesindeki oldukça parlak gözlem ve tespitlerini içermesi açısından, ayrıca daha sonraki çalışmalarında gelişmeye devam edecek ve aşılarak kopulacak olan Feuerbachçı materyalist yaklaşımın etkisi açısından da dikkat çekicidir.

Dikkat Çeken Bazı Notlar

Marx'ın tez çalışmasının birinci bölümde yani "genel farkların" incelendiği bölümde Antik Yunan felsefesinin Sokrates öncesi doğa düşünürleri, ardından insan temelli metafiziği merkeze alan Platon ve Aristoteles öğretisi, ayrıca diğer Sokratik okullarla büyük bir atılım yaptıktan sonra yavaş yavaş sönümlendiğini belirtmesi dikkat çekicidir. Bu ilk dönemi güçlü öncüller [11] olarak ifade eden Marx, felsefenin bu büyük atılım dönemi sonrasında adeta bir güneşin sönmesi gibi sönmeye başladığını ölüm metaforu ile açıklar. Her ne kadar Epikürosçuluk, Stoacılık ve Kuşkuculuk ekolleri kendine önemli zeminler bularak düşüncenin serüvenini etkilemiş olsalar da, Marx'a göre bu üç ekol de aslında kendilerinden önceki evrelerdeki çeşitli ekollerin sentezlerinden oluşmaktadır. Yani bu üç ekol, Platon ve Aristoteles'in evrenselleşen düşünce sistemlerinin doğrudan parçası olmak yerine, daha öncelere giderek çeşitli doğa düşünürlerinin öğretilerini de kendi düşünce iklimlerine dahil etmişlerdir.

Marx bu noktada yaygın olarak bilinen şekliyle Epikürosçuluğun aslında Demokritos atomculuğu (fiziği) ile Kyrene ahlakı (Aristippos'un günümüz Libya topraklarındaki antik kentte kurucusu olduğu hazcı ekol) sentezi olarak görülmesini, keza Stoacılığın da Herakleitos'un doğa anlayışı ile Aristoteles mantığı ve Kynik ahlakının sentezi olmasını dikkat çekici bulur. Ancak bunların hızla İskenderiye'de öne çıkan kurgusal metafizik felsefeye bağlanması noktasında da çekincelerini diler getirir. Marx felsefenin büyük şafağının artık batmaya başladığı evrede parlayan bu üç ekol için şunları der:

“Bana öyle geliyor ki, önceki sistemler Yunan felsefesinin içeriği bakımından daha önemli ve ilginç olsa da, Aristoteles’ten sonrakiler, en başta da Epikürosçu, Stoacı ve kuşkucu okullar bu felsefenin öznel biçimi bakımından, karakteri bakımından daha önemli ve ilginçtir.” [2]

Marx o ana dek felsefenin yalnızca metafiziğe gömüldüğünü, oysa bu öznel biçimlerin görmezden gelinmemesi gerektiğini vurgular. Marx gerçekten de bu üç öne çıkan ekolün ciddi şekilde ve bütünlüklü bir eser olarak incelenmesi gerektiğini düşünmektedir. Hatta bu noktada bir çalışma hazırlamak istediğini ancak bunu sonraya bıraktığını belirtir. Bilindiği gibi Marx’ın sonraki “Yahudi Sorunu Üzerine” “Felsefenin Sefaleti” “Hegel’in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi” “Kutsal Aile” vb. gibi eserleri materyalist yöntem ve yaklaşımın gelişimi açısından önemli ilk adımlar olmuş, ancak bahsettiği bu bütünlüklü felsefe tarihi çalışmasına bir daha geri dönememiştir.

Marx’ın Epiküros ile Demokritos’un doğa felsefeleri arasındaki bağıntıyı doktora tezi seçmesi aslında felsefe tarihindeki bir sentez sürecinin anlaşılması çabasıdır. Marx bu meseleyi kendisinin de bizzat ilgi duyduğu ve sanıldığıının aksine iç tutarlılığının oldukça yüksek olarak inşa edildiği Epikürosçuluk üzerinden ele alır. Elbette bunun en çok karıştırılan özelliği ile. Yani atomculuk öğretisinin Demokritos ile benzerlikleri ve ciddi ayrımları ile...

Karşılaştırmalar ve Özellikler

Marx nitelikli bilimsel çalışma yapmanın bir şartı olarak, yeni fenomenlerin gelişimini anlayabilmek için eleştirel bir akla ve sistemli bir analize ihtiyaç olduğunu düşünmektedir. Salt basit benzerlikler kurarak sonuca varmak bilimsel süreçlerde yeterli değildir. Ayrımların farkına varılması ve esas buradaki derinleşmeden doğacak bir görece “aynılık”, yani çelişkili yapıya rağmen tekrar eden örüntüler ve yoğunlaşmalar bilimsel süreçler açısından fark yaratır. Bu açıdan başta

eldeki bir tekilin mevcut durumu ve onu belirleyen üst sınırları iyi şekilde anlaşılmalıdır. Marx bu durumu ufağın içinde tanıtlanabilen şey ilişkilerin daya büyük boyutlar içinde ele alındığı zaman daha kolay ortaya konulabildiği, ancak çok genel bazı değerlendirmelerin sonuçta ayrıntılara girilince ayakta kalması konusunda kuşkuyla yer bırakabileceği ifadesi ile aktarır. [3]

Marx tezi boyunca Epiküros'a dair suçlamalara -ki kendisi aslında yeni bir şey yapmadığı, Demokritos'un atom öğretisini doğrudan kopyaladığı, onu da doğru anlamadığı, hatta atomlara sapma denilen bir hareket biçimi vererek hatalı çıkarımlarda bulunduğu şeklindeki suçlamalara- yanıtlar verir ve böylesi yaklaşımların niçin meselenin özünü gözden kaçırdığını ortaya koyar.

Gerçekten de özellikle hazcılık meselesinin -ki bu aslında salt bir bedensel haz değil, özbilincin (zihinsel açıdan) dinginliğini, ataraxiayı, sarsılmazlığı ifade eden huzur içinde kalma anlamına gelir ve bir amaç olarak tüm öğretiyi belirler- hatalı şekilde ele alınmasından ötürü, Epiküros'un felsefi ilkesi "mide bilimi" olarak görülerek çeşitli alaylara da malzeme edilmiştir. Marx ise, "özbilinç" yalnızca bireysellik biçiminde tasarlansa bile -bu "bile" vurgusuna özellikle dikkat çekmekte yarar var- Epiküros'ta burada öne çıkan ilkenin aslında özbilincin mutlaklığı ve özgürlüğü olduğunu belirtir.

Karl Marx'ın doktora tezinin el yazmalarından...

Genel bir özet olarak Marx, Epiküros'ta atom bilgisinin bütün çelişkileri ile birlikte “özbilincin doğal bilimi” olarak başarıyla yürütüldüğünü söyler. Bu özbilim, soyut bir bireysellik biçimi altında kendini gösterir ve mutlak bir ilke olarak düşünülür. Epiküros'un atomculuğu bu açıdan ataraxia nosyonu ile uyumlu ve onun bir parçasıdır, eklektik değil, kendi sisteminin kritik önemde bir unsurudur. Marx bu durumu şöyle ifade eder:

“Demek ki, atom ve görüngü olarak doğa, bireysel özbilincini ve onun çelişkisini ifade ettikçe, özbilincin öznelliği yalnızca madde biçiminde kendini gösterir. Buna karşılık doğanın bağımsızlaştığı yerde, özbilim kendine yansır, maddeye kendi şekli altında bağımsız biçim olarak karşı çıkar.” [4]

Gerçekten de Marx'ın ustalıkla belirttiği gibi, Epiküros'taki gök cisimlere yaklaşım tarzı, aslında kendi atomcu öğretisi ve temeldeki sarsılmazlık ilkesi ile son derece entegre durumdadır. Epiküros bu açıdan önceki baskın düşünce biçiminden, ki aynı zamanda kendi döneminde de baskın etkisini

gösteren bir biçimden, kopuş gerçekleştirir. Bu eski anlayışa göre göksel cisimler birer tanrıdır ve tanrısal olan bütün doğayı sarmıştır. Bu beraberinde tanrıya atfedilen önemli sıfatlardan biri olan değişmezliği de içinde barındırır. Yani gök cisimler değişmeden öylece dururlar. Salt sezgisel açıdan da belli bir temeli bulunan bu anlayış kuşaktan kuşağa aktarılarak insanların kabullerini devamlı olarak belirlemiştir. Epiküros bu baskın anlayışa itirazda bulunur:

“İnsan ruhundaki en büyük karışıklık, insanların göksel cisimleri kutlu ve yok edilemez sayıp, ayrıca bunları çelişik istek ve eylemlere sahip görmelerinden ve efsanelerle ilgili birtakım kuruntulara kapılmalarından ileri gelir. Meteorlara gelince, şuna inanmak gerekir ki, onlarda hareket, konum (güneş ve ay) tutulması, doğuş ve batış ve benzeri olaylar, yöneten ve buyuran ya da buyurmuş olan ‘Bir’den kaynaklanmaz.”

Epiküros anlaşıldığı üzere tanrıyı dünyadan uzaklaştırmıştır. Tanrılar belki ara kademelerde oturup, ilgisiz bir şekilde bir şeye karışmazlar. Bu aynı zamanda erken dönem belli bir deizm anlayışını da düşündürmektedir. Bu tanrı anlayışı Epiküros’un bütün bir sistemindeki işleyişi anlayabilmek için gerçekten de önemlidir.

Yeniden atom öğretisine dönmek gerekirse, aslında Marx doktora tezinde açık bir şekilde şunu belirtir: Epiküros’ta atomların farklı biçimleri kadar belli bir ağırlığı da vardır. Ve bu ağırlık onların çizgi halinde yukarıdan aşağı düşerken bir noktada bu çizgiden sapma ile farklı yönlere gitmesine neden olur. Yani atomların maddesel özellikleri ve sapma durumunda görülen biçim belirlenimleri mevcuttur, ve bunlar atomların geri itilme hareketinde bir senteze varmaktadır. Oysa Demokritos’ta doğanın bir bütün olarak yalnızca empirik incelenmesinin genel nesnesinin bir ifadesi olan “atom”, saf ve soyut bir kategoridir. Yani tecrübenin etkin bir ilkesi değil, salt bir sonucudur. Atomlar belli zorunlulukların ürünüdürler.

Demokritos'ta atom "kesilip parçalanamayan ya da bölünemeyen" anlamına gelen atomos kelimesinden gelir. Kelimenin başındaki "a" eki, olumsuzluk anlamına gelir. Demokritos'a göre atomlar "gerçeğin son, fiziksel anlamda bölünemez, bozulamaz, yok edilemez, içine nüfuz edilemez olarak tasarlanan temel öğeleridir; başka deyişle maddenin en küçük, gözle görülemeyen bileşenleridir." Atomlar ezeli ve ebedidir. Yani, yaratılmamış oldukları gibi, yok edilemezler de. Atomlar sonsuz sayıda ve biçimdedir. Demokritos'a göre atomun kendi içinde bir değişim, bir hareket olması mümkün değildir. Yani atomun kendi içinde bir hareket yoktur, nitelikleri değişmez, tözü değişmez. Hareket denilen şey, atomun yer değiştirmesidir. Demokritos'a göre atomların itilme hareketinde yalnızca zorunluluk vardır, salt maddesel açıdan bir parçalanmadır; fakat bir öz-belirlenim yani hareketin kendi kendini belirlemesi durumu değildir.

Epiküros ise esas olarak biçim belirlenimini öne çıkartır ve atomdaki yerleşik çelişkinin gerçekleşmesini vurgular. Marx'a göre Epiküros, duyulur biçimde de olsa geri itilmenin özünü yakalayabilen ilk kişi olmuştur. Oysa Demokritos, ancak maddesel bir varoluşu tanımakla sınırlı kalır.

Marx, Epiküros'un atom öğretisinde öne çıkan bu biçimsel belirlenim, çelişkinin özgünlüğü ve geri itilme durumunun pek çok alanda somut biçimlere büründüğünden bahseder. Böylece mesele salt bir doğa felsefesi alanındaki çeşitli varsayımlar olmaktan çıkar, mesela siyaset alanında bir "toplumsal sözleşme" biçimi devreye girer. Toplum alanında yani ahlak açısından da en yüksek iyi olarak övülen "dostluk" değeri öne çıkar.

Sonuç Yerine

Karl Marx'ın "Demokritos ile Epiküros'un Doğa Felsefeleri Arasındaki Fark" başlıklı 1841 yılına ait doktora tezi, gerek yöntemsel açıdan gerekse ele aldığı meseleye ait Marx'ın donanımını ve yaklaşım tarzını görebilmek açısından yalnızca

felsefe disiplini açısından değil, genel olarak bilimsel değeri bulunan ve halen ilgi çekici yönünü koruyan önemli bir çalışmadır. Bununla birlikte Karl Marx'ın düşünsel gelişiminin seyrini görebilmek ve sonrasında adım adım ağlarını öreceği diyalektik ve tarihsel materyalist karakterdeki büyük külliyyatın ilk dönem oluşum dinamiklerine yönelebilmek açısından da ayrıca incelenmeyi hak etmektedir. Doktora tezinde Marx, atomculuğun Miletli Leukippos ile birlikte kurucusu olarak bilinen Demokritos'a karşı, Epiküros'un felsefesinin maddenin hareketini ve aldığı farklı biçimleri, insan düşünce ve eylemindeki kurucu ve harekete geçirici yönünü daha çok incelikli ve tutarlı şekilde ifade ettiğini açıkça düşünmektedir. Belli çekincelerini dile getirmekle birlikte, birbiriyle sıklıkla karıştırılan ve ilkinin gölgesinde genelde küçümsenerek karalanan Epiküros'un üzerindeki toprağı kaldırır ve felsefe tarihinde öne çıkan çeşitli düşünce insanların argümanlarının zayıflığını ortaya koyar. 26 yaşındaki genç Marx'ın ele aldığı meselelere yönelik bu azimli ve yorulmak bilmez bilimsel tarzı, Jena Üniversitesi kürsülerini aşıp dünyanın tüm ezilen halklarının kapitalizmin boyunduruğundan kurtulma ve komünist bir dünyaya yönelme mücadelesine uzanarak, ilerleyen yıllarda hepimizin bildiği gibi liberal teorinin dünya çapında sarsılmaz gözüken büyük iktisatçıların ve teorisyenlerinin otoritelerine, ayrıca "eşitlikçilik" ve "demokrasi" adı altında insanlara hayal satan hatalı sosyalist konseptlere karşı cüretli meydan okuyuşları ile yepyeni bir bilimin yapılanmasının da müjdecisi olarak görülmelidir.

Bundan yaklaşık 180 yıl önce özellikle doğa ve sosyal bilimlerdeki büyük atılımların pozitif etkisiyle kendi düşünce biçiminde devamlı olarak gerçekleştirdiği radikal kopuşlarla insanlık tarihinde ilk kez bütün sınıfların ve bu sınıfların ortaya çıkmasının nedeni olan üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılarak komünist bir dünyaya geçişin mümkünlüğünü ve bilimsel yöntemini gösteren, tarihte "Marx Momenti" olarak da adlandırılabilen çıkır açan bir süreci başlatan Karl Marx'ı

ve onun son derece keskin bilimsel yöntem ve yaklaşımını doğru bir temelde öğrenmek son derece önemlidir. Öte yandan buradaki ikincil derecede de olsa bazı ciddi hatalı düşünme konseptlerinden kopuş gerçekleştirerek tüm insanlığın kurtuluşu mücadelesinde eskisinden daha da materyalist temelde bir rehberi günümüzde uygulama imkanını bizlere veren yeni bir “Marx Momenti” şu an mevcuttur. Bu ikinci moment, Bob Avakian’ın mimarı olduğu yeni komünizm ile somutlaştırılmıştır. Bu tarihi önemdeki müdahalenin ve ortaya çıkan şansın gezegeni ve insanlığı kurtaracak komünist devrim doğrultusunda iyi bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Dipnotlar:

[1] Marx, K. (2016). *Demokritos ile Epiküros’un Doğa Felsefeleri*. İncelemenin Konusu. 3.Baskı. Sol Yayınları: Ankara. s.17

[2] Üstte age, s.19

[3] Age, s.20.

[4] Age, s.65

*Bob Avakian’ın geliştirmiş olduğu komünizmin yeni sentezinde, eski teorik çerçeve içinden nerelerden kopuş gerçekleştirildiği, hangi unsurların aşılacak geliştirildiği, yeni kavramsallaştırmaların neler olduğu, yöntem ve yaklaşıma yönelik nasıl bir kuramsal çerçevelemenin gerçekleştirildiği yenikomunizm.com sitesindeki makalelerde ve Bob Avakian’ın özellikle “Yeni Komünizm” ve “Atılımlar [Breakthroughs]” kitapları içinde mevcuttur. Giriş için okurlara şu makalenin incelenmesini öneririz:

[Komünizmin Yeni Sentezi: Temel Yönelim, Yöntem ve Yaklaşım ve Esas Unsurlar | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](#)